אף על גב דיפת אלהים ליפת אין השכינה שורה אלא באהלי שם ופרסאי מנא לן דמיפת קאתו דכתיב [1]בני יפת גומר ומגוג ומדי ויון ותובל ומשך ותירס גומר זה [א] גרממיא מגוג זו קנדיא (א) מדי זו מקדוניא יון כמשמעו תובל זה בית אונייקי משך זו מוסיא תירס פליגי בה ר' סימאי ורבנן ואמרי לה רבי סימון ורבנן חד אמר זו בית תרייקי וחד אמר זו פרס תני רב יוסף תירס זו פרס [2]סבתה ורעמה וסבתכא תני רב יוסף סקיסתן גוייתא וסקיסתן ברייתא בין חדא לחדא מאה פרסי והיקפה אלפא פרסי [3]ותהי ראשית ממלכתו בבל וארך ואכד וכלנה בבל כמשמעה ארך זה אוריכות ואכד זה בשכר כלנה זה נופר נינפי [4]מן הארץ ההיא יצא אשור (ב)תני רב יוסף אשור זה סילק [4]ויבן את נינוה ואת רחובות עיר ואת כלח נינוה כמשמעו רחובות עיר זו פרת דמישן כלח זו פרת דבורסיף [5]ואת רסן בין נינוה ובין כלח היא העיר הגדולה רסן זה אקטיספון היא העיר הגדולה איני יודע אם נינוה העיר הגדולה אם רסן העיר הגדולה כשהוא אומר [6]ונינוה היתה עיר גדולה לאלהים מהלך שלשת ימים הוי אומר נינוה היא העיר הגדולה [7]ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק (ג)תנא אחימן מיומן שבאחים ששי שמשים את הארץ כשחיתות תלמי שמשים את הארץ תלמים (ג) [ב] דבר אחר אחימן בנה ענת ששי בנה אלוש תלמי בנה תלבוש ילידי הענק שמעניקין החמה בקומתן אמר רבי יהושע בן לוי אמר רבי עתידה רומי שתפול ביד פרס שנאמר [8]לכן שמעו עצת ה' אשר יעץ (ד)(על) אדום ומחשבותיו אשר חשב (ה)(על) יושבי תימן אם לא יסחבום צעירי הצאן אם לא ישים עליהם נוהם מתקיף לה רבה בר עולא מאי משמע דהאי צעירי הצאן פרס הוא דכתיב [9](ו)האיל אשר ראית בעל הקרנים (הוא) מלכי מדי ופרס ואימא יון דכתיב [10]והצפיר השעיר מלך יון (ו)כי סליק רב חביבא בר סורמקי אמרה קמיה דההוא מרבנן אמר ליה מאן דלא ידע פרושי קראי מותיב תיובתא לרבי מאי צעירי הצאן זוטרא דאחוהי דתני רב יוסף תירס זה פרס אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום ר' יהודה ברבי אלעאי עתידה רומי שתפול ביד פרס קל וחומר ומה מקדש ראשון שבנאוהו בני שם והחריבוהו כשדיים נפלו כשדיים ביד פרסיים מקדש שני שבנאוהו פרסיים והחריבוהו רומיים אינו דין שיפלו רומיים ביד פרסיים אמר רב עתידה פרס שתפול ביד רומי אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב בנויי ביד סתורי אמר להו אין גזירת מלך היא איכא דאמרי אמר (ז)(ליה) אינהו נמי הא קא סתרי בי כנישתא תניא נמי הכי עתידה פרס שתפול ביד רומי חדא דסתרי בי כנישתא ועוד גזירת מלך הוא שיפלו בונין ביד סותרין דאמר רב יהודה אמר רב (ח)אין בן דוד בא עד שתפשוט מלכות רומי הרשעה בכל העולם כולו תשעה חדשים שנאמר [11]לכן יתנם עד עת יולדה ילדה ויתר אחיו ישובון על בני ישראל: ת"ר (א)כל הלשכות שהיו במקדש לא היו להן מזוזה חוץ מלשכת פרהדרין שהיה בה בית דירה לכהן גדול אמר ר' יהודה והלא כמה לשכות היו במקדש שהיה להן בית דירה ולא היה להן מזוזה אלא לשכת פרהדרין גזירה היתה מ"ט דר' יהודה אמר (ט)(רבא) קסבר רבי יהודה כל בית שאינו עשוי לימות החמה ולימות הגשמים אינו בית איתיביה אביי והכתיב [12]והכיתי (את) בית החורף על בית הקיץ א"ל בית החורף ובית קיץ איקרי בית °סתמא לא איקרי איתיביה אביי (י)סוכת החג בחג ר' יהודה מחייב וחכמים (כ)פוטרין ותני עלה ר' יהודה מחייב בעירוב ובמזוזה ובמעשר וכי תימא מדרבנן בשלמא עירוב ומזוזה איכא למימר מדרבנן אלא מעשר מי איכא למימר מדרבנן

דילמא

אעפ"י שיפת אלהים ליפת. שזכו פרסיים לבנות בית שני אין שכינה שורה אלא במקדש ראשון שבנה שלמה שבא מזרעו של שם: **סקיסתן גווייתא וסקיסתן ברייתא.** אסבתה וסבתכא קאי שמתן שוה והם מחוז מוקף חיים והחיצונה מקפת את הפנימית ורחוקה פנימית חוץ (ו) מן היקף חיצונה לכל צד מאה פרסי והיקף החיצונה אלפא פרסי: **מן הארץ ההיא יצא.** שלא להיות בעצת דור הפלגה: **ושם אחימן וגו'.** איידי דדריש שמהתא נקט נמי להאי: **שמשים את הארץ כשחיתות.** בפסיעותיו: **וששי.** לשון השאת והשבר (מיכה ג) והשי"ן אחד לבדו שורש בתיבה: **תלמים.** כשורות המחרישה: **דבר אחר לא גרסינן:** **מעניקין את החמה.** דומה שנוטלו נוקב ועולה בחלון הרקיע: **אמר ר' יהושע בן לוי אמר רבי גרסינן:** **אמרה קמיה ההוא מרבנן.** להא אתקפתא דרבה בר עולא: **נפלו כשדיים ביד פרסיים.** כדאמר (ג) ביד דריוש המדי וכורש הפרסי חתנו: **והלא כמה לשכות היו שם.** לשומרי הבית: **גזירה היתה.** לקמיה [ע"ב] מפרש גזירה שלא יאמרו כהן גדול בבית האסורים הוא חבוש: **אינו בית.** וגבי מזוזה בעינן בית חשוב: **רבי יהודה מחייב.** לענין מעשר דקיימא לן (ו) אין הטבל מתחייב במעשר מלאכול ממנו אכילת עראי עד שיראה פני הבית שנאמר (מ) בערתי הקודש מן הבית: **בעירוב.** אם פתוחה לחצר שיש בה שאר דירות אוסרת על (בני) כולם אם לא עירבה עמהן: **ובמזוזה.** ואע"ג דאינה עשויה לימות החמה ולימות הגשמים:

אלא

איני יודע אם נינוה העיר הגדולה וכו'. ותימה לי אמאי לא קאמר נמי איני יודע אם כלח העיר הגדולה כיון דמספקא ליה ברסן ונינוה שלפניו אם העיר הגדולה עלייהו קאי כ"ש דאיכא לספוקי בכלח דמינה קא סליק °וי"ל אדרבה משום דמינה קא סליק אם איתא דעלה קאי לא הוה ליה למימר היא העיר הגדולה אלא העיר הגדולה: **חוץ מלשכת פרהדרין שבה היתה דירה.** ואם תאמר ליחשוב נמי לשכת בית אבן שבה היתה דירה לכהן השורף את הפרה וי"ל לא חשיב אלא לשכות שבמקדש °שבנויות בקודש אבל לשכת בית אבן בהר הבית הוה א"נ כיון דלא הוה בכל שתא אלא אחת לכמה שנים לא חשיב דירה: **וכי תימא מדרבנן.** וא"ת מ"מ אכתי תיקשי לעיל נמי גבי לשכת פרהדרין ליגזרו מהאי טעמא ומאי איצטריך לפרושי טעמא משום שלא יאמרו כהן גדול חבוש בבית האסורים וי"ל דלמאי דס"ד השתא לשכת פרהדרין נמי מחייב ר' יהודה מהאי טעמא ולא מטעמא דשלא יאמרו כ"ג חבוש אבל תימה לי מאי קאמר וכי תימא מדרבנן מכל מקום תיקשי אכתי דרבנן אדרבנן מכ"ש דהכא פטרי אפילו מדרבנן ולעיל מחייבי אפי' מדאורייתא וי"ל דרבנן אדרבנן לא קשה דשאני סוכה דדירת עראי היא דבקל יכול להיות שהוא יוצא ממנה כגון אם הוא מצטער או ירדו גשמים וכהנה רבות אבל לשכת פרהדרין שהיה בתוכה בקביעו' מחייבי:

דילמא

מסורת הש"ס

א) [גי' ע"י מגוג זו גיתתא ומדי כמשמעו יון זו מקדוניא], ב) כתובות י., ג) סוטה לד: [ע"ש ל"ג תנא וכ"ה בע"י], ד) [נ"ל אל], ה) [נ"ל אל], ו) [גיר' ע"י כי סליק רבי אבא אמרה וכו'], ז) [נ"ל להו], ח) [סנהדרין צח.], ט) [נ"ל רבה], י) [מעשרות פ"ג מ"ז], כ) בפ"א ליתא: חוץ, ל) [ברכות לה:], מ) [דברים כו].

תורה אור השלם

1. בְּנֵי יֶפֶת גֹּמֶר וּמָגוֹג וּמָדַי וְיָוָן וְתֻבָל וּמֶשֶׁךְ וְתִירָס: בראשית י ב
2. וּבְנֵי כוּשׁ סְבָא וַחֲוִילָה וְסַבְתָּה וְרַעְמָה וְסַבְתְּכָא וּבְנֵי רַעְמָה שְׁבָא וּדְדָן: בראשית י ז
3. וַתְּהִי רֵאשִׁית מַמְלַכְתּוֹ בָּבֶל וְאֶרֶךְ וְאַכַּד וְכַלְנֵה בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר: בראשית י י
4. מִן הָאָרֶץ הַהִוא יָצָא אַשּׁוּר וַיִּבֶן אֶת נִינְוֵה וְאֶת רְחֹבֹת עִיר וְאֶת כָּלַח: בראשית י יא
5. וְאֶת רֶסֶן בֵּין נִינְוֵה וּבֵין כָּלַח הִוא הָעִיר הַגְּדֹלָה: בראשית י יב
6. וַיָּקָם יוֹנָה וַיֵּלֶךְ אֶל נִינְוֶה כִּדְבַר יְיָ וְנִינְוֵה הָיְתָה עִיר גְּדוֹלָה לֵאלֹהִים מַהֲלַךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים: יונה ג ג
7. וַיַּעֲלוּ בַנֶּגֶב וַיָּבֹא עַד חֶבְרוֹן וְשָׁם אֲחִימַן שֵׁשַׁי וְתַלְמַי יְלִידֵי הָעֲנָק וְחֶבְרוֹן שֶׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה לִפְנֵי צֹעַן מִצְרָיִם: במדבר יג כב
8. לָכֵן שִׁמְעוּ עֲצַת יְיָ אֲשֶׁר יָעַץ אֶל אֱדוֹם וּמַחְשְׁבוֹתָיו אֲשֶׁר חָשַׁב אֶל יֹשְׁבֵי תֵימָן אִם לֹא יִסְחָבוּם צְעִירֵי הַצֹּאן אִם לֹא יַשִּׁים עֲלֵיהֶם נְוֵהֶם: ירמיהו מט כ
9. הָאַיִל אֲשֶׁר רָאִיתָ בַּעַל הַקְּרָנָיִם מַלְכֵי מָדַי וּפָרָס: דניאל ח כ
10. וְהַצָּפִיר הַשָּׂעִיר מֶלֶךְ יָוָן וְהַקֶּרֶן הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר בֵּין עֵינָיו הוּא הַמֶּלֶךְ הָרִאשׁוֹן: דניאל ח כא
11. לָכֵן יִתְּנֵם עַד עֵת יוֹלֵדָה יָלָדָה וְיֶתֶר אֶחָיו יְשׁוּבוּן עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: מיכה ה ב
12. וְהִכֵּיתִי בֵית הַחֹרֶף עַל בֵּית הַקָּיִץ וְאָבְדוּ בָּתֵּי הַשֵּׁן וְסָפוּ בָּתִּים רַבִּים נְאֻם יְיָ: עמוס ג טו

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פ"ו מהלכות ס"ת ומזוזה הלכה א והלכה ו:

כח ב מיי' שם הל' ט טוש"ע י"ד סי' רפו סעיף יח:

◆

גליון הש"ס

גמ' בית סתמא לא איקרי. כעין זה חולין קלט ע"ב וש"נ: תוס' ד"ה איני יודע וכו' וי"ל אדרבה משום דמינה סליק. עיין תשובת הרלנ"ח ח"א סימן מ: ד"ה חוץ כו' שבנויות בקדש. עיין לעיל ח ע"ב תוס' ד"ה לאי:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' (מדי כו' כמשמעו) תא"מ ונ"ב ס"א מדי כמשמעו יון זו מקדוניא וכן עיקר: (ב) שם ד"ה. תא"מ. ונ"ב רש"י ל"ג ליה: (ג) רש"י ד"ה נפלו כו' כדאמר שהיה מכשדים נפל ביד:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' גרממיא. נ"ל גרמניא (ועמ"ש בא"ר רפ"ב דנגעים): [ב] שם (דבר אחר) תא"מ (וכן מחקו רש"י):

◆

מוסף רש"י

זה סילק. שם עיר (כתובות י:). **מיומן שבאחים.** גבור שבהם, כמו שיד הימין מיומנת מן השמאל (סוטה לד:). **שמשים את הארץ כשחיתות.** שמקום רגליו מעמיק בארץ מרוב כובדו וניכר שם כגומא וכשוחה, ולשון ששי לא פורש לנו מאי דמי לשחיתות, ונראה לשון עמודי שש, שהם כבדים ומקום מעמדם ניכר (שם). **תלמים.** כתלם המחרישה שמעלה העפר ומעמיק בארץ (שם). **שמעניקין החמה בקומתן.** מרוב גובה קומתן דומה כאילו נוטלים עוקב ועונק כנקב שהחמה יוצאה בו (שם). **לכן יתנם עד עת יולדה ילדה.** הייני ט' חדשים, כדמתרגמינן בכן יתמסרון כעידן דילדתא למילד, וכתיב (מיכה ה) ועמד ורעה בעוז ה' וגו' וישבו כי עתה יגדל, ומתרגמינן ויתובון מביני גלוותהון (סנהדרין צח:). **על בני ישראל.** הייני כל העולם שישראל מפוזרים בו (שם).

רבינו חננאל

אין השכינה שורה אלא באהלי שם, ומקדש שני בניוה פרסאי דאתו מיפת דתני רב יוסף תירס זו פרס וכתיב בני יפת גומר ומגוג וגו'. אמר רבי עתידה רומי שתיפול ביד פרס שנא' לכן שמעו עצת ה' אשר יעץ (על) [אל] אדום ומחשבותיו וגו', אם [לא] יסחבום צעירי הצאן. ופריש לה צעירי הצאן זוטרא דאחוה. ופרסאי מנא לן דמיפת קאתו דכתיב בני יפת גומר ומגוג כו' גומר זו גרמומיא מגוג זו גינתא. מדי כמשמעו. יון זו מקדוניא. תובל זו בית איניקי. והיא דגרסי' בע"ז גבינות בית איניקי. ותירס זו פרס, ותני רב יוסף תירס זו פרס. מקדש ראשון בנאוהו ישראל שהם בני שם והחריבוהו כשדים נפלו כשדים ביד פרסיים מקדש שני שבנאוהו פרסיים כו'. אמר רב עתידה פרס שתפול ביד רומי תניא נמי כו', דאמר רב יהודה אמר רב אין בן דוד בא עד שתיפשוט מלכות הרשעה ט' חדשים בכל העולם שנאמר לכן יתנם עד עת יולדה ילדה ויתר אחיו ישובון. ת"ר כל הלשכות שהיו במקדש לא היה בהן מזוזה חוץ מלישכת פרהדרין מפני שהיא בית דירה לכהן גדול שבעת ימים בשנה. א"ר יהודה וכי אין שם בית דירה אלא זו בלבד כו'. ואוקמה רבה אליבא דר' יהודה (לימות החמה ולימות הגשמים) אלא אמרו כל שהיא בית דירה [לימות החמה ולימות הגשמים] חייבת ושאינה בית דירה פטורה שנאמר וכתבתם על מזוזות ביתך, ביתך סתם כתיב. ואע"ג דכתיב בית החורף ובית הקיץ, בית החורף ובית הקיץ איקרי בית סתמא לא איקרי אלא העשוי לדירת ימות החמה וימות הגשמים. ומותיב אביי סוכת החג בחג ר' יהודה מחייב וחכמים פוטרין. ותני עלה ר' יהודה מחייב בעירוב ובמזוזה ובמעשר. כלומר בית הוא דהא קיי"ל אין חייב בעירוב אלא בית וכן במזוזה. והפירות נמי אינן חייבין במעשר עד שיראו פני הבית. ואם תאמר מדרבנן חייב

תוס' ישנים

זו אקטיספון כך גי' הקונטרס א) ואפילו אי גרס קטיספון בלא אל"ף אין זו קטיספון דגיטין (דף ו. ושם) ועירובין (דף נו:) דהאי מארץ אשור והכא דהתם בארץ כשדים הוה ועוד אומר רבינו הזקן דשמא י"ל שאשור נמי בניינים כדמשמע קרא אשור יסדה לציים (ישעיה כג) פירוש לצורך בעלי ספינות ואפשר שיסד זה הבנין: איני יודע אם רסן גדולה או נינוה. אבל בכלח לא נסתפק אם היא גדולה לפי שסבר שנינוה גדולה היא בשביל הפסוק או רסן שבנייניה מדבר הפסוק אבל כלח אינו מדבר אלא מזכירה: חוץ מלשכת פרהדרין. וא"ת הא איכא נמי לשכת כהן השורף את הפרה שהיתה בלפונה מזרחה והיא היתה בקודש כדאמרינן (פרה פ"ג מ"ו) שהיו עושין כבש מהר הבית להר המשחה ותנן נמי (מדות פ"א מ"ג) שער המזרחי שפרה וכל מסעדיה יוצאין להר המשחה וגמרינן ממלואים ואומר רבינו הזקן דהואיל וליתא בכולה שתא לא קחשיב ולשכת בית אבטינס נמי דאמרינן שהיה בית דירה לכהן גדול לא קחשיב שלא היה שם עיקר דירה: וכי תימא מדרבנן. תימה דאכתי לא מירך כלום דלעיל בלשכת פרהדרין לא מחייב רבי יהודה אלא גזירה שמא יאמרו כהן גדול חבוש בבית האסורין והכא מחייב מדרבנן סוכה לאו בית ולימא נמי דהכא נמי דקאמר לעיל גזרה לשכת פרהדרין לאו בית דהא כמה לשכות היו שם לבית דירה ולא גזרינן בהו לאו בית ואומר רבינו הזקן דבקבוצה המסורה לכל גזרינן לאו בית אבל לשכת פרהדרין מסורה לזריזין ובשביל כך לא יניחו מלהניח מזוזה בבתיהם ואינשי דעלמא לא מסקו אדעתייהו שאין שם: וכי תימא מדרבנן. תימא ואכתי קשיא דרבנן אדרבנן דלעיל מחייבי והכא פטרי מיהו לא מסיק אדעתא הך קושיא ינמי לא משני ליה:

א) לפנינו ברש"י ליתא ובגיטין דף ו' מבית זה התוס' ד"ה ותני כפם רש"י גם בגמ' הגי' שם ובעירובין אקטיספון כאן אבל בכ"י הוא כלי א'.